Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра теорії та історії політичної науки

Вдовичин Ігор Ярославович

Методичні рекомендації та матеріали для вивчення навчальної дисципліни

«Політологічні теорії держави»

для студентів третього року навчання спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (денна форма навчання)

Львів 2022

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки
Протокол №12 від 28. 06. 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол №271/7 від 26. 08. 2022 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни 3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни 4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни 7
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни 9
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни 13
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література 19
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни.....25
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів.....26
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам.....26
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку).....27

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td>Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>Денна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Кількість кредитів – 4,5</td><td>Галузь знань</td><td rowspan="4">Дисципліна з виборчого блоку 3 «Публічна політика»</td></tr>
<tr><td>05 «Соціальні та поведінкові науки»</td></tr>
<tr><td>Спеціальність</td></tr>
<tr><td>052 «Політологія»</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td rowspan="5"></td><td>Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 1</td><td>3-й</td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає</td><td>Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 135</td><td>5-й</td></tr>
<tr><td>Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="10">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 3
самостійної роботи студентів – 5,4</td><td rowspan="10">Освітньо-кваліфікаційний рівень:
перший (бакалаврський)</td><td>32 год.</td></tr>
<tr><td>Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>16 год.</td></tr>
<tr><td>Лабораторні</td></tr>
<tr><td>0 год.</td></tr>
<tr><td>Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>87 год.</td></tr>
<tr><td>Індивідуальні завдання: 0 год.</td></tr>
<tr><td>Вид контролю: залік</td></tr>
</table>

2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни

*Навчальна дисципліна «*Політологічні теорії держави*»* – це вибіркова навчальна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки за спеціалізацією «Публічна політика» яка вивчається студентами-бакалаврами третього року навчання спеціальності 052 «Політологія». Навчальний курс розрахований на 135 години і вивчається в п'ятому семестрі бакалаврату. Дисципліна є складовою частиною вивчення й освоєння теорії та історії політичної науки. У структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекційні заняття – 32 год.; семінарські заняття – 16 год., самостійні завдання – 87 год.

Навчальна дисципліна *«*Політологічні теорії держави*»* присвячена проблематиці теорії та практиці формування держави як інституту і аналізу світоглядних підході до реалізації державотворення. Відповідною поєднує теоретичні аспект та накопичений політичною практикою емпіричний матеріал. Представлений курс розроблено як крос-дисциплінарний, зокрема на стику політології (теорії та історії політичної науки), психології, політичної історії та культури. *У вступній частині* дисципліни заплановано ознайомлення студентів з призначенням та специфікою політичних аспектів теорій держави, їх трансформацій обумовлених соціально-економічними і культурними процесами. Зроблено наголос на застосуванні теоретичних ідей у політичній практиці та зворотного зв'язку - від практики до теорії. Відтак студенти будуть ознайомлені зі сутністю, особливостями як теоретичних засад формування як ідеї держави так і її роллю в політичній практиці. Своєю чергою, *в основній частині* дисципліни увагу буде приділено проблематиці теоретичних дискусій щодо підходів до питання держави, ролі цінностей та історичного минулого та результатів реалізації теоретичних концептів у політичну, зокрема державного будівництва, практику діяльності різних країн з відмінними політичними режимами. Розкривається практика реалізації певних ідей щодо держави в історичній практиці, ще до появи відповідного модерного теоретичного концепту. *Методологічно* дисципліна комбінує історичний, інституціональний, нормативно-ціннісний, біхевіоральний та соціологічний підходи. Саме завдяки доволі широкій методології забезпечується максимальну всебічність й охоплюваність поставлених навчальних завдань. *Емпірично* же більшість запропонованих тем обговорюватимуться в ракурсі політичних практик різних країн в їх історичному співставленні і розвитку та загалом політичного процесу. В науковому контексті навчальна дисципліна постає механізмом диверсифікації і поглиблення (звуження) сфери наукового політологічного аналізу тощо.

Курс складається з одного *змістовного модуля*, хоча він і поділяється на вступну та основну частини. У вступній частині буде розглянуто сутність держави у політології, і доцільність виокремлення такого напряму дослідження в політичній науці, як політологічні теорії держави із врахуванням сукупності чинників породжених глобалізацією та інформаційним суспільством. Як наслідок, увагу буде сфокусовано на сутності, особливостях теоретичної складової та політичної практиці формування та функціонування держави в умовах глобалізації. Своєю чергою, в основній частині буде розглянуто такі тематичні блоки, як: проблема держави та підстави її політологічного дослідження, передумови формування концепту держави, аксіологічний підхід до держави, її мети, ідеї особистої і політичної свободи та демократія, постмодернізм та держава, методологічні основи дослідження держави, фактори політичної ідентифікації та змагальності.

Також привернуто увагу до практики формування демократичних практик під впливом глобалізації і у свою чергу, вплив відмінних підходів до інтерпретації змісту і ролі держави на сучасні політичні процеси, зокрема у сфері міжнародних відносин. Що у свою чергу обумовлює розкриття плюралістичної моделі суспільства як частини концептуальної моделі держави в умовах глобалізованої цивілізації, онтологічних та аксіологічних вимірів

держави, проблеми інституту громадянства в умовах цивілізаційних викликів посилюваних зростанням напруги у міжнародних відносинах, взаємозв'язок держави як інструменту гарантування прав і свобод людини і пошуком гуманістичного вирішення проблем, що постають перед сучасною цивілізацією.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія і теорія демократії» - забезпечити формування знань які дозволяють самостійно аналізувати проблеми реалізації різних моделей держави в контексті здійснення політичної влади, що стає важливим інструментом формування відповідного політичного режиму. Опанування студентами основними теоретичними інтерпретаціями проблем теорії держави та практиками її застосування в умовах інформаційного суспільств. Набуття студентами необхідної науково-методологічної підготовки, яка забезпечить їм самостійне бачення проблем державотворення в умовах цивілізаційних викликів, шляхів їх розв'язання, використовуючи навички творчого мислення та самовдосконалення свого професійного рівня; формування навичок прийняття політичних і особистих рішень. Опанування критичного аналізу логіки, мови та стилю інформації сприяє формуванню ціннісного підходу до політичного вибору і як наслідок – сприйняття ідеї плюралістичного демократичного суспільства. Викладання дисципліни має науково-практичне спрямування для формування у студентів політичної та громадянської свідомості, культури критичного мислення. Навчальна дисципліна „Політологічні теорії держави" покликана забезпечення оволодіння студентами основними положеннями з проблем теорії держави в сучасному мінливому світі, що є актуальним з огляду на трансформаційні процеси. Трансформація моделей політичного домінування з однієї сторони є чинником до демократизації окремих регіонів, а з іншої можливістю для посилення авторитарних режимів. Виклики для стабільності держав, їх функціональної спроможності є невід'ємною складовою загального процесу глобалізації, впливаючи на проблеми економічного розвитку, політичну і соціальну стабільність чи породжуючи політичну нестабільність. Людина завжди прагне сформувати більш безпечне середовище свого буття і боротьба за ефективну дерржаву є одним із основних інструментів встановлення більш гуманного суспільства в сучасному світі

Методологічний акцент – соціально-економічна, психологічна, культурна складові теорій держави та їх взаємодія з політичною і особистою свободою людини. Звернення до принципів взаємозбагачення, компліментарності, та конфліктності процесу втілення теорії держави в політичну практику в умовах глобалізації. Розкриття змісту протистояння між ціннісним підходом до держави та підтримкою суто інструментального, покликаного демонструвати виключно інституційну складову, в основі якої перебуває наголос на примусі.

Завдання курсу:

- визначити сутність/особливості й значення держави у політичній практиці та у політології;
- окреслити сутність, особливості і параметри практики реалізації держави у відмінних політичних режимах;
- схарактеризувати особливості й різновиди застосовуваних концептів держави у відповідності до особистої та колективної ідентичності у політичній практиці;
- означити рамки й умови успішної реалізації концепту правової держави;

- проінтерпретувати логіку як теоретичних концептів держави, так і їх певну обмеженість в умовах їх практичної реалізації та адаптації, у відповідності до прийнятих політичних рішень;
- прищепити знання про результати трансформації держави в умовах глобалізації та її вплив на сфери політичної та культурної поведінки, особисту і політичну свободу, соціальні гарантії;
- виявити параметри взаємодії глобалізації з національною державою та перспективами збереження її суверенітету;
- означити рамки вивчення та аналізу практики творення держави як демократичного суспільства в умовах політичної реальності, межі гнучкості та опірність традиційної системи політичних та культурних цінностей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Політологічні теорії держава» студент буде:

Знати:

- предмет, основні категорії, методи дослідження;
- основні ознаки сучасної держави, її принципи та цінності;
- роль держави в системі забезпечення умов життя людини;
- особливості еволюції політологічних теорій державив Новий і Новітній час;
- шляхи подолання проявів патерналізму в демократичному суспільстві.

Вміти:

- оперувати основними поняттями та категоріями курсу;
- прослідковувати основні тенденції розвитку сучасних теорій держави, орієнтуватись у них;
- розуміти специфіку розвитку держави та державної служби в Україні;
- аналізувати та оцінювати рівень небезпеки патерналізму в Україні;
- розуміти механізми протидії проявам надмірного контролю держави, відстоювати принципи правової держави;
- застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності.

У результаті успішного проходження курсу студент набуде *загальні компетентності*:

- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

спеціальні (фахові) компетентності:

- Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
- Здатність аналізувати принципи здійснення політичної комунікації, її види та форми та застосувати на практиці комунікативні технологій в політичній сфері

- Здатність аналізувати PR-стратегії та кампанії і застосувати на практиці технології ефективного PR на різних рівнях політики.

Програмні результати навчання:

- Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.
- Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
- Формувати успішні комунікаційні стратегії, використовувати знання про міжіндивідуальну, групову та міжінституційну комунікацію для вирішення політичних конфліктів.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л.	п./с.	лаб.	інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
Вступна частина						
Тема 1. Основні теорії виникнення держави	6	2		-	-	8
Тема 2. Теоретичні дослідження мети держави	10	2	2	-	-	6
Тема 3. Політологічна інтерпретація релігійних доктрин	8	2		-	-	6
Тема 4. Революції на межі XVIII – XIX століть – історичний досвід і теорія	10	2	2	-	-	6
Основна частина						
Тема 5. Теорії держави під впливом юридичного позитивізму: держава як суб'єкт права	8	2		-	-	6
Тема 6. Теорії держави під впливом юридичного позитивізму: держава як юридичні відносини	10	2	2	-	-	6

Тема 7. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: органічні та органіцистські теорії держави	8	2		-	-	6
Тема 8. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: психологічні теорії держави	10	2	2	-	-	6
Тема 9. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: плюралістичні та моністичні теорії держави	8	2		-	-	6
Тема 10. Ідеократичні теорії держави в російській політико-правовій думці XIX-XX ст.	10	2	2	-	-	6
Тема 11. Євразійська теорія держави	7	2		-	-	5
Тема 12. Основні теорії держава в українські політичній думці XIX-XX століть.	9	2	2	-	-	5
Тема 13. Політологічна теорія держави в українській правовій думці XIX-XX ст.	7	2		-	-	5
Тема 14. Політологічна теорія держави в українській правій думці XIX-XX ст	9	2	2	-	-	5
Тема 15. Перспективний аналіз можливих напрямів розвитку політологічних теорій держави	6	2		-	-	4
Тема 16. Криза ідеологій та їх відродження	8	2	2	-	-	4
Разом – Змістовний модуль 1	135	32	16	-	-	87

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Основна література

1. Арендт Ханна. Джерела тоталітаризму. – 2-е вид. / Ханна Арендт; Пер. з англ. – Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2005. – 584 с.
2. Арістотель. Політика. / Пер. з давньогрец. та передм. О. Кислюча / Арістотель. – К.: Основи, 2000. – 239 с.
3. Арон Р. Мир і війна між націями : пр. з фр. / Реймрн Арон. – К. : МП «Юніверс», 2000. – 686 с.
4. Арон Р. Вступ до історії філософії: Есе про межі історичної об'єктивності / Раймон Арон; [нове видання, переглянуте та анотоване С. Мезюр ; пер. з франц., післямова та примітки О. Йосипенко та С. Йосипенко]. – К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. – 578 с.
5. Баберовскі Й. Червоний терор. Історія сталінізму/ Йорг Баберскі ; пер. з нім. – К. : К.І.С. , 2007. – 248 с.
6. Бандура О. О. Єдність цінностей та істини в праві : монографія / О. О. Бандура. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2000. – 428 с.
7. Безансон А. Лихо століття: Про комунізм, нацизм та унікальність голокосту / Ален Безансон; [пер. з фр Т. Марусик]. – К. : Унів. вид-во ПУЛЬСАР, 2007. – 136 с.
8. Безродний Є. Ф. Світова класична думка про державу і право/ Є. Ф. Безродний, Г. К. Ковальчук, О. С. Масний. – К. : Наукова думка, 1999. – 156 с.
9. Берко П. Національна ідея у філософській думці України. Методичний посібник / Павло Берко, Гнат Пітула, Михайло Небелюк. – Дрогобич : Коло, 2003. – 76 с.
10. Бігун В. С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення : монографія / В. С. Бігун. – К., 2011. – 303 с.
11. Валіцький А. В полоні консервативної утопії: Структура і видозміни російського слов'янофільства / Анджей Валіцький ; [пер. з польськ. В. Моренець]. – К. : Основи, 1998. – 710 с.
12. Валіцький А. Марксизм і стрибок у царство свободи. Історія комуністичної утопії / Анджей Валіцький ; [пер. з польск. Д. Андрухів]. – К. : Всесвіт, 1999. – 509 с.
13. Вдовичин І.Я Свобода особи в правій українській політичній думці (20–30 рр. XX ст.): монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. – 512 с.
14. Вдовичин І.Я. Правоутворення в умовах глобалізації: теоретико-історична традиція та новації / І.Я. Вдовичин, М.І. Голинська, А.Б. Медвідь. – Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету 2017. – 252 с.
15. Вдовичин І.Я. Оцінка діяльності ЄС щодо зміцнення демократії в державах-учасницях останніх «хвиль» розширення / І. Вдовичин, Н. Хома // Гуманітарні візії. – 2021. Випуск 7.- №1. – С. 10-16.
16. Вивід прав України: документи і матеріали до історії української політичної думки / [впоряд., вступ. стаття і дод. Б. Кравціва]. – New York : Пролог, 1964. – 250 с.
17. Гаєк Ф. А. Конституція свободи / Пер. з англ. Мирослави Олійник та Андрія

Королишина ; Фрідріх А. Гаєк . – Львів : Літопис, 2002. – 556 с.
18. Гантінґтон Семюел. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. – Київ : Наш формат, 2020. – 448 с
19. Історія вчень про державу і право: Курс лекцій. – Х. : Одіссей, 2008.- 187с.
20. Історія політичної думки : підручник / за заг.ред. Хоми Н.М. [І.В. Алєксєєнко, Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, та ін.]. – Львів: Новий Львів-2000, 2016 р. – 1000 с.
21. Історія суспільних рухів і політичних партій України (XIX–XX ст.) / [Малик Я. Й., Вол Б. Д., Красівський О. Я., та ін.]. – Львів : Вид. центр ЛДУ, 1998. – 328 с.
22. Історія політичної думки України : підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.] – Львів: Новий Львів-2000, 2017 р. – 632 с.
23. Історія України та її державності / за наук. ред. Л.Є. Дещинського / Леонтій Євгенович Дещинський. – Львів : Вид-во “Бескид Біг”, 2008. – 443 с.
24. Карась А. Філософія громадянського суспільства в класичних теорія і некласичних інтерпретаціях : монографія / Анатолій Карась. – Київ ; Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 520 с.
25. Потульницький В. А. Історія української політології (концепції державності в українській зарубіжній історикополітичній науці) / Володимир Арнольдович Потульницький. – К. : Либідь, 1992. – 232 с.
26. Лок Дж. Два трактати про врядування / Джон Лок; пер. з англ. Олександр Терех, Ростислав Димерець. – Київ: Основи, 2001. – 264 с.
27. Міл Джордж Стюарт. Про свободу: Есе / Джордж Стюарт Міл. – Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. – 463 с.
28. Радько П. Національні традиції державотворення в українській історіографії та політичній літературі XIX – XX століть: концепції, ідеї, реалії. – К., 1999.
29. Тимошенко В. Мета держави (з історії політичної і правової думки) // Правова держава. Щорічник наук. праць. Вип. 11. – К., 2000.
30. Тимошенко В. Поліцейська держава: з історії політичної і правової думки // Правова держава. Щорічник наукових праць. Вип. восьмий. – К., 1997.
31. Тимошенко В. Розвиток теорії держави в політико-правовій думці України та Росії (кінець XIX – початок XX ст..). Монографія. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 358 с.
32. Тимошенко В. Синтетична теорія держави. (З історії політичної і правової думки) // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 14. – К., 2001.
33. Токвіль А. Про демократію в Америці. Київ, 1999. 590 с.
34. Тоффлер А. Третя хвиля. – Київ: Вид. дім «Всесвіт», 2000. – 480 с.
35. Українська суспільно-політична думка в XX столітті: документи і матеріали : у 3 т. / [упоряд. Тарас Гунчак і Роман Соляник]. – [Б.м.] : Сучасність, 1983. – Т. 1. – 510 с. ; Т. 2. – 423 с. ; Т. 3. – 381с.
36. Філософія права / [за редакцією Джоела Фейнберга, Джуліа Коулмена; Пер. з англійської П. Таражук]. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2007. – 868 с.
37. Фукуяма Френсіс. Витоки політичного порядку. Від прадавніх часів до

Французької революції / пер. з англ. Роман Корнута. – 2-ге вид. – Київ : Наш формат, 2019. – 57 6 с.

38. Фюре Ф. Минуле однієї ілюзії. Нарис про комуністичну ідею у XX столітті / Франсуа Фюре; [пер. з фр.]. – К. : Дух І Літера, 2007. – 810 с.
39. Шульженко Ф. П. Історія політичних і правових вчень: підручник / Ф. П. Шульженко.– К.: Юрінком Інтер, 2007 – 364 с.
40. Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм і демократія. К. 2005. 468 с.
41. Vdovychyn I. Deconstruction of the Welfare State: The Impact of Globalization and Technological Factors I. Vdovychyn, N. Khoma // Revija Za Socijalnu Politiku Zagreb 2020.god. 27, br. 3, str. 269-285

Додаткова література:

1. Андреа Граціозі. Війна і революція в Європі, 1905-1956 рр./Пер. з іт. М.Прокопович, Передм. А.Граціозні. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2005. – 350.
2. Бегей І. Політичні інститути суспільства в теоретичній спадщині Юліана Бачинського. – Львів, 1999.
3. Новіков Б. В. Творчість як спосіб здійснення гуманізму : монографія / Б. В. Новіков. – К. : НТУУ «КПІ», 2006. – 2-ге вид., перероб. та допов. – 308 с.
4. Тишкун Ю. Актуальні проблеми функціонування державної бюрократії в Україні : історикополітологічний аспект / Ю. Тишкун // Українська національна ідея : реалії та перспективи розвитку : зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 20. – С. 133–138.
5. Туленков М. В. Концептуалізація дисфункцій сучасної бюрократії / М. В. Туленков // Ринок праці та зайнятість населення. – 2011. – № 3. – С. 51–53. 16.
6. Шпенглер О. Закат Европы. - М., 1992.
7. Vdovychyn Ihor Illiberal Democracy as a Result of Liberal Democratic Regression in Central and Eastern European Countries / Nataliya Khoma, Vdovychyn Ihor. // European journal of transformation studies 2021 vol. 9, no. 1 – p. 58-71. Web of Science.
8. Vdovychyn I.Friedrich Nietzsche and Information Society: Dangers of the Radical Social Division / Ihor Vdovychyn ,Viktoriya Bun, Nataliia Khoma // Dialogue and universalism 32 (2), 2022 p.127-140. Scopus

Інформаційні ресурси

9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання // www.nbuv.gov.ua
10. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника // http://www.library.lviv.ua/
11. Національна історична бібліотека України :// http://www.dibu.kiev.ua/
12. Національна парламентська бібліотека України // http://www.nplu.org/
13. Харківська державна наукова бібіліотека України імені В. Короленка // http://korolenko.kharkov.com/
14. Наукова бібліотека ім.В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка // http://lib-gw.univ.kiev.ua/

15. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка // http://library.lnu.edu.ua/bibl/
16. Книжкова палата України імені Івана Федорова // http://www.ukrbook.net/
17. Інформаційні ресурси в Інтернеті Офіційні веб-сайти органів державної виконавчої влади, інших органів публічної влади, в тому числі Інтернет-сайти органів місцевого самоврядування. Інформаційний ресурс http://udl.despro.org.ua/ , де зібрані е-курси у сфері публічного управління

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Тема 1. Основні теорії виникнення держави

Теорії, що розглядають виникнення держави як результат дії сили. Теологічна - держава є наслідком божественної волі, пронизана ідеєю вічності держави, її непорушності. Патріархальна - держава походить від патріархальної сім'ї, внаслідок її розростання: сім'я — сукупність сімей (селище) — сукупність селищ (держава). Економічного матеріалізму (класова) - виникнення держави було зумовлено переважно економічними чинниками – суспільним поділом праці, появою надлишкового продукту, приватної власності і наступним майновим (класовим) розшаруванням суспільства. Договірна теорія, що знаходить основу виникнення держави в спільній угоді. Теорії, які вважають виникнення держави результатом дії історичних умов органічна, психологічна).

Основні поняття: держава, підданий, громадянин, монархія, республіка, демократія, теократія, суспільний договір, матеріалізм, виробничі відносини, насильство, підкорення, владарювання.

Тема 2. Теоретичні дослідження мети держави

Мета життя громадянина й існування держави у поглядах мислителів Стародавньої Греції. Формування раціоналістичних підходів до мети держави. Еволюціоністські інтерпретації мети держави. Позитивістські та соціальні інтерпретації мети держави. Соціальні гарантії, безпека, свобода як основа мети модерних концепції мети держави. Ідеологічно-світоглядні визначення мети держава

Основні поняття: мета держави, благо, безпека, свобода, право, ідеологія, соціальна нерівність, мир, війна

Тема 3. Політологічна інтерпретація релігійних доктрин теорї держави

А. Аврелій. Поєднання двох підходи до розгляду політичної проблематики — спекулятивного та емпіричного. Необхідність будь-якої влади як потреба впорядкування господарського життя суспільства. Реалізація моральних та релігійних цілей індивіда у середні віки відповідно до духу епохи визнавалася метою держави Т. Аквінський. Обовязок держави - надати людині необхідні засоби існування, дати основу для морального і розумового розвитку, який, у свою чергу, має надавати державі допомогу в духовному вихованні християнина. М. Падуанський. Ідея виборності влади. Протестантизм. Передвизначеність людської долі. Іслам.

Основні поняття: теологія, патристика, схоластика, А. Аврелій, Т. Аквінський, доктрина «двох мечів», М. Падуанський, М. Лютер, Ж. Кальвін, протестантизм, передвизначеність, дух капіталізму, іслам, Коран, Суна, Арабський халіфат. диван, емір, візир

Тема 4. Революції на межі XVIII – XIX століть – історичний досвід і теорія

Американська революція та її передумови. Колонії трьох видів: приватновласницькі, такі, що належали компаніям, і власне королівські. Обмеження економічної самостійності колоній. Бостонське «чаювання». Практика і теорія американської революції. Другий Континентальний конгрес. Декларація незалежності США. Консьтитуція США 1787 р. Просвітництво і Французька революція. Декларація прав людини і громадянина. Конституція 1791 р. Конституція 1793 р. Якобінська диктатура. Директорія. Від радикальної революційності до імперії. Кодекс Наполеона 1804 р.

Основні поняття: Північноамериканські колонії, Декларація незалежності США, Конституція США поділ влади, Президент, Конгрес, Верховний суд, федералізм, Д. Вашингтон, Д. Адамс, Т. Джеферсон, А. Гамільтон, Т. Пейн, Версальський мир, Ж.Ж. Руссо, М. Робесп'єр, республіка, імперія, консулят

Змістовий модуль 1

Основна частина

Тема 5. Теорії держави під впливом юридичного позитивізму: держава як суб'єкт права

Позитивізм - джерелом знань є досвід і тільки досвід; методом науки є індукція і тільки індукція; предметом дослідження можуть бути факти і тільки факти. Ніяких абсолютів, ніякої метафізики, бо вони є нічим іншим, як джерелом помилок і нерозуміння. Ч. Беккарія. Діяльність органів правосуддя повинна базуватися виключно на законах. Обґрунтування гуманістичних принципів кримінального права і процесу. В. Гумбольд. Історичне життя суспільства є результатом свободи і необхідності життя індивідів і життя цілого. Д.Остін. К. Бергбомом. Негативне ставлення до будь-яких конструкцій, які допускають або терпимо ставляться до припущення, що, крім реально існуючої держави і пов'язаного з нею масиву законодавства, існує (і на це слід зважати) певне більш розумне право і пов'язана з ним держава, які служать еталоном для зіставлення та порівняння. Г. Єллінек. Держава і право мають різні аспекти і визначення. Розрізнення соціального і юридичного понять держави і права. Нетотожність писаної конституції і фактичної Право є компромісом між різними суперечними один одному інтересами. Влада і право в соціальному аспекті тлумачатся психологічно.

Основні поняття: Ч. Беккарія, презумція невинуватості, змагальність, смертна кара, невідворотність покарання, В. Гумбольд, свободи, патерналістська держава, Д.Остін, юридичний позитивізм, К. Бергбомом. Г. Єллінек, психологія права, соціологія права

Тема 6. Теорії держави під впливом юридичного позитивізму: держава як юридичні відносини

Дж. Бентам. Прагнення людини не можуть суперечити людському розуму, мораль індивіда і суспільства не протистоїть інтересові (користі), а є тільки втіленням рівноваги інтересів. Найбільшим добром є "найбільша кількість задоволення", або щастя "найбільшої кількості людей". Р. Ієрінг. Критика історичної школи права. Поняття "боротьба за право" та "мета права". Л. Дюгі .Леон Буржуа. Моріса Оріу. Солідаризм. Критика з ідеї невтручання держави в економічне життя. Г. Кельзен. Нормативізм. Право є належність, а належність є завжди чимсь відмінним від дійсності, від буття.

Основні поняття: Дж. Бентам, утилітаризм, монархія, республіка, кодифікація, Р. Ієрінг, боротьба, право, Л. Дюгі, Леон Буржуа, Моріса Оріу, солідаризм, корпоративізм, Г. Кельзен, нормативізм

Тема 7. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: органічні та органіцистські теорії держави

Дж. Віко. Циклічність людської історії. Три етапи прогресу людства. На третьому етапі повний розвиток отримують три взаємопов'язані засади (основи) права: власність, свобода і захист. О. Конт. Посилення розумової діяльності та утвердження моральних якостей - головні фактори соціальної еволюції. досягнення солідарної діяльності двох головних сил у суспільстві: концентрованої сили багатства і розсіяної сили мас, багатих патрицій і маси пролетаріату. Г. Спенсер. Принципове заперечення втручання держави в економіку та суспільне життя. Марксизм. Матеріалістичне розуміння історії. Е. Ерліх. Школа вільного права. Т. Парсонс

Основні поняття: Дж. Віко, циклічність історії, О. Конт, позитивізм. Г. Спенсер, соціальний дарвінізм, марксизм, виробничі відносини, базис, надбудова, диктатура пролетаріату, Е. Ерліх, соціологія права, Т. Парсонс, структурний функціоналізм

Тема 8. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: психологічні теорії держави

Дж. С. Міль. Нова утилітаристська мораль. Критика патерналістської держави. Критика ідеї досконалого правителя. Л.Й. Петражицький. Психологічна школа права. Рудольф Штамлер. Держава не повинна втручатися у справи громадян, що зменшить самому державному апарату загрозу бюрократизації. Співвідношення права і економіки Р. Мертон, Р. Паунд. Соціологічна наука права.

Основні поняття: Дж. С. Міль, поділ влади, самоврядування, нонконформізм, Л.Й. Петражицький, психологія права, право, мораль, Рудольф Штамлер, неокантіанство Р. Мертон, Р. Паунд, правовий функціоналізм, аномія

Тема 9. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: плюралістичні та моністичні теорії держави

Анархізм (М. Штірнер, М. Бакун, П. Кропоткіп). Одиничність людської особистості. Союз егоїстів. Принципова відмінність між становищем особи у суспільстві та в державі. Л. Гумплович. Соціологія не розглядає окремих осіб. Завдання соціології є вивчення соціальних прав, або природних законів, що діють у суспільстві. Г. Ласкі. Критика ідеї так «всепроникаючої держави». К.Г. Мюрдаль. Проблема індустріалізації, необхідний і вирішальний фактор для її вирішення – державний суверенітет. Тоталітарні теорії держави (більшовизм, нацизм).

Основні поняття: Анархізм, М. Штірнер, М. Бакун, П. Кропоткін, бунт, революція, федерація, мютюелізм, Л. Гумплович, боротьба, Г. Ласкі, держава загального добробуту, К.Г. Мюрдаль, більшовизм, нацизм

Тема 10. Ідеократичні теорії держави в російській політико-правовій думці XIX-XX ст.

С.М. Булгаков. Взаємозв'язк духовно-культурної та соціально-економічної сфер суспільства. Християнський соціалізм. В.С. Соловйов. Теософське розуміння світу. Держава як необхідна умова або засобу для історичного життя людства. Б.М. Чичерін. Держава як правовий союз. Не особи існують для установ, а установи для осіб. М.О. Бердяєв. Держава є особливого роду реальність. Держава як об'єктивна природна та історична реальність не може бути ні створена, ні зруйнована за волею людей. П.О. Сорокін. Інституціоналізм виник на основі визнання того факту, що суспільні колективи (сім'я, члени однієї професії, добровільні асоціації тощо) є установами інтегративними, тобто такими, що забезпечують єднання суспільства в націю-державу.

Основні поняття: С.М. Булгаков, легальний марксизм, християнський соціалізм, В.С. Соловйов, держава, теократична держава, ідеал, Б.М. Чичерін, монархізм, влада, М.О. Бердяєв, державний соціалізм, П.О. Сорокін, влада територія, народ

Тема 11. Євразійська теорія держави

М.С. Трубецькой. утвердження особливих шляхів розвитку Росії як Євразії. Обґрунтування ідеалів євразійства на засадах православної віри. Ідея культури як симфонічної особистості; М.М. Алексєєв. Визнання необхідності державного устрою на засадах ієрархічності як інструменту , який би забезпечив розвиток Росії-Євразії по шляху до її ідеалів. Держава забезпечує, контролює і нормує здійснення певних постійних цілей і завдань, тобто держава є фактором із позитивною місією. І.О. Ільїн. Неприйнятність демократії для Росії. Негативне відношення до ідеї незалежності України. Неоєвразійство. Л. Гумільов. Пасіонарність. Теорія етногенезу. О. Дугін. Геополітика.

Основні поняття: євразійство, ідеократія, М.С. Трубецькой, "симфонічна" єдность, М.М. Алексєєв, «демотична» держава, органічна державність, І.О. Ільїн, російський фашизм, неоєвразійство, Л. Гумільо, пасіонарність, О. Дугін, геополітика

Тема 12. Основні теорії держава в українські політичній думці XIX-XX століть.

П. Куліш.Критика народництва і козачини. Підтримка української ідентичності.В. Антонович. Громадівський рух. П. Чубинський. Пошук шляхів формування політичної перспективи для української нації. Народництво. М. Драгоманов. Формування модерних політичних проектів. Ліберальна перспектива модернізації Російської імперії. М. Грушевський. Критика триєдинства «руського» народу. Обґрунтування самостійної історії українців. Конституційний проект. Ідея федералізму. І. Франко. Еволюція від соціалізму до самостійництва. Критика марксизму і російського імперіалізму.

Основні поняття: П. Куліш, козацтво, народ, еліта, народництво, громада, земство, федерація, М. Драгоманов, лібералізм, соціалізм, М. Грушевський, конституція, самостійність, поступ, І. Франко

Тема 13. Політологічна теорія держави в українській правовій думці XIX-XX ст.

Б.О. Кістяківський. Пюралістичний (синтетичний) підхід до держави. Методологічний дуалізм між нормативною та емпіричною сферами. Держава є всеохоплюючою соціальною організацією, що становить значно більше, ніж систематизовані нормативні акти. С. Дністрянський. Ми знаємо людину тільки як соціальну істоту та маємо важливі причини сумніватися, чи людина існувала колинебудь інакше, ніж у суспільному зв'язку з іншими людьми. Суспільні зв'язки, які походять від родини аж до держави, є основами права, справжнім джерелом права. В. Стросольський. Об'єктивні ознаки нації — це тільки чинники, які в тих чи інших конкретних умовах допомогли нації утворитися, а також ті форми і символи, в яких вона проявляє себе. Суб'єктивний чинник — воля бути нацією, усвідомлювати себе окремою нацією - є свідченням існування нації і національної приналежності О. Ейхельман. Політична сфера тісно пов'язана із законодавчим процесом, починаючи від етапу прийняття рішень і закінчуючи їх застосуванням у державотворчій практиці. С. Шелухін. Чорноморська адріатична федерація. Р. Лащенко. Федералістсько-автономістська концепція державного устрою.

Основні поняття: Б.О. Кістяківський, методологічний дуалізм, влада, держава, С. Дністрянський, унія, право, конституція, федерація, В. Стросольський, народ, державність, соціал-демократія, О. Ейхельман, політична нація, державний суверенітет, С. Шелухін, права людини, Р. Лащенко, демократична республіка, децентралізація влади

Тема 14. Політологічна теорія держави в українській правій думці XIX-XX ст

В. Липинський. Формування еліти. Критика популізму. Фомування молітичної нації. Конституційна монархія. В. Кучабський. Політична свідомість і культурний розвиток суспільства. Цивілізаційний вибір на користь Заходу. Еліта і революція. С. Томашівський. Роль освіти. Критика радикальних дій не базованих на дисципліні і правопорядку. Клерикальний напрям: А. Шептицький, Й. Сліпий, Г. Хомишин, О Назарук. Права і свободи людини сумісні із релігією. Церква покликана бути оборонцем людських свобод, якщо вони не призводять до руйнування основ людського буття.

Основні поняття: В. Липинський, класократія, демагогія, демократія, охлократія, В. Кучабський, армія, еліта, Галичина, революція, еволюція, С. Томашівський., клерикалізм, А. Шептицький, Й. Сліпий, Г. Хомишин, О Назарук, католицизм, унія, тоталітаризм, фашизм

Тема 15. Перспективний аналіз можливих напрямів розвитку політологічних теорій держави

Соціально-технологічні зміни на початку XXI ст. Відмінності понять "знання", "вміння" і "навички". Підприємницька діяльність, інновації, роль менеджерів в організації, організаційні цілі і логіка формування організаційних структур. Ідея інформаційного суспільства. Розрив між надзвичайною технологічною складністю продукту і низьким інтелектуальним рівнем його споживача. Криза ідеї «держави загального добробуту» і відродження марксизму. Поява нової нерівності між людьми і між країнами.

Основні поняття: хвилі демократизації, транзитологія, постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство, влада, знання, сила, капітал, виховання недієздатності, фази перетворень, кросмодерн, шокова терапія, міграція

Тема 16. Криза ідеологій та їх відродження

Лібертаріанство та концепт «світової держави». Центр монополізує за собою керівництво, відповідальність перекладається на суверенні держави (фактично – несуверенні), обмежені в ресурсах, які вони будуть спроможні самостійно мобілізувати для вирішення проблем територій. Консервативна відповідь на цивілізаційні виклики. Криза демократії і зростання популярності різних форм авторитаризму. Пошук ідентичності і мультикультуралізм.

Основні поняття: лібертаріанство, глобалізація, тоталітаризм, аторитаризм, свобода, право, Україна, історичний досвід, національна свідомість, національна ідея, політична культура, дисиденство, приватизація, Майдан, Революція гідності, війна, консерватизм, націоналізм, релігійний екстремізм, тероризм, гендер

6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література

Змістовий модуль 1

Тема 1. Основні теорії виникнення держави (2 год)

Питання

1. Теорії, що розглядають виникнення держави як результат дії сили (теологічна, патріархальна, економічного матеріалізму (класова), насильства);

2. Договірна теорія, що знаходить основу виникнення держави в спільній угоді;

3. Теорії, які вважають виникнення держави результатом дії історичних умов (патріархальна, органічна, психологічна).

4. Теоретичні дослідження мети держави

А)Формування раціоналістичних підходів до мети держави
Б) Еволюціоністські інтерпретації мети держави
В) Позитивістські та соціальні інтерпретації мети держави

Основні поняття: держава, підданий, громадянин, монархія, республіка, демократія, теократія, суспільний договір, матеріалізм, виробничі відносини, насильство, підкорення, владарювання, мета держави, благо, безпека, свобода, право, ідеологія, соціальна нерівність, мир, війна

Література:

1. Арон Р. Вступ до історії філософії: Есе про межі історичної об'єктивності / Раймон Арон; [нове видання, переглянуте та анотоване С. Мезюр ; пер. з франц., післямова та примітки О. Йосипенко та С. Йосипенко]. – К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. – 578 с.

2.Бандура О. О. Єдність цінностей та істини в праві : монографія / О. О. Бандура. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2000. – 428 с.

3.Гантінґтон Семюел. Політичний порядок у мінливих суспільствах / пер. з англ. Тарас Цимбал. – Київ : Наш формат, 2020. – 448 с.

4.Тимошенко В. Розвиток теорії держави в політико-правовій думці України та Росії (кінець XIX – початок XX ст..). Монографія. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 358 с.

Тема 2. Революції на межі XVIII – XIX століть – історичний досвід і теорія(2 год)

1. Американська революція та її передумови. Практика і теорія американської революції
2. Просвітництво і Французька революція. Від радикальної революційності до імперії
3. Теорії держави під впливом юридичного позитивізму: держава як суб'єкт права
   А)Ч. Беккарія
   Б)В. Гумбольд
   В)Д.Остін
   Г) К. Бергбомом
   Ґ) Г. Єллінек

Основні поняття: Північноамериканські колонії, Декларація незалежності США, Конституція США поділ влади, Президент, Конгрес, Верховний суд, федералізм, Д. Вашингтон, Д. Адамс, Т. Джеферсон, А. Гамільтон, Т. Пейн, Версальський мир, Ж.Ж. Руссо, М. Робесп'єр, республіка, імперія, консулят, Ч. Беккарія, презумція невинуватості, змагальність, смертна кара, невідворотність покарання, В. Гумбольд, свободи, патерналістська держава, Д.Остін, юридичний позитивізм, К. Бергбомом. Г. Єллінек, психологія права, соціологія права

Література:

1.Арон Р. Вступ до історії філософії: Есе про межі історичної об'єктивності / Раймон Арон; [нове видання, переглянуте та анотоване С. Мезюр ; пер. з франц., післямова та примітки О. Йосипенко та С. Йосипенко]. – К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. – 578 с.

2.Безродний Є. Ф. Світова класична думка про державу і право/ Є. Ф. Безродний, Г. К. Ковальчук, О. С. Масний. – К. : Наукова думка, 1999. – 156 с.

3.Бігун В. С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення : монографія / В. С. Бігун. – К., 2011. – 303 с.

4.Історія вчень про державу і право: Курс лекцій. – Х. : Одіссей, 2008.- 187с.

Тема 3. Теорії держави під впливом юридичного позитивізму: держава як юридичні відносини (2 год)

1. Дж. Бентам

2. Р. Ієрінг

3. Л. Дюгі, Леон Буржуа. Моріса Оріу

4. Г. Кельзен

Основні поняття: Дж. Бентам, утилітаризм, монархія, республіка, кодифікація, Р. Ієрінг, боротьба, право, Л. Дюгі, Леон Буржуа, Моріса Оріу, солідаризм, корпоративізм, Г. Кельзен, нормативізм

Література:

1.Арон Р. Вступ до історії філософії: Есе про межі історичної об'єктивності / Раймон Арон; [нове видання, переглянуте та анотоване С. Мезюр ; пер. з франц., післямова та примітки О. Йосипенко та С. Йосипенко]. – К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. – 578 с.

2.Безродний Є. Ф. Світова класична думка про державу і право/ Є. Ф. Безродний, Г. К. Ковальчук, О. С. Масний. – К. : Наукова думка, 1999. – 156 с.

3.Бігун В. С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення : монографія / В. С. Бігун. – К., 2011. – 303 с.

4.Історія вчень про державу і право: Курс лекцій. – Х. : Одіссей, 2008.- 187с.

Тема 4. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: органічні та органіцистські теорії держави (2 год)

1. Дж. Віко
2. 2. О. Конт
3. Г. Спенсер
4. Марксизм
5. Е. Ерліх
6. Т. Парсонс

Основні поняття: Дж. Віко, циклічність історії, О. Конт, позитивізм. Г. Спенсер, соціальний дарвінізм, марксизм, виробничі відносини, базис, надбудова, диктатура пролетаріату, Е. Ерліх, соціологія права, Т. Парсонс, структурний функціоналізм

Література:

1.Арон Р. Вступ до історії філософії: Есе про межі історичної об'єктивності / Раймон Арон; [нове видання, переглянуте та анотоване С. Мезюр ; пер. з франц., післямова та примітки О. Йосипенко та С. Йосипенко]. – К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. – 578 с.

2.Безродний Є. Ф. Світова класична думка про державу і право/ Є. Ф. Безродний, Г. К. Ковальчук, О. С. Масний. – К. : Наукова думка, 1999. – 156 с.

3.Бігун В. С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення : монографія / В. С. Бігун. – К., 2011. – 303 с.

4. Валіцький А. Марксизм і стрибок у царство свободи. Історія комуністичної утопії / Анджей Валіцький; [пер. з польск. Д. Андрухів]. – К. : Всесвіт, 1999. – 509 с.

5.Історія вчень про державу і право: Курс лекцій. – Х. : Одіссей, 2008.- 187с.

Тема 5. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: психологічні теорії держави (2 год)

1. Дж. Міль
2. Л.Й. Петражицький
3. Рудольф Штамлер
4. Р. Мертон, Р. Паунд

Основні поняття: Дж. С. Міль, поділ влади, самоврядування, нонконформізм, Л.Й. Петражицький, психологія права, право, мораль, Рудольф Штамлер, неокантіанство Р. Мертон, Р. Паунд, правовий функціоналізм, аномія

Література:

1.Безансон А. Лихо століття: Про комунізм, нацизм та унікальність голокосту / Ален Безансон; [пер. з фр Т. Марусик]. – К. : Унів. вид-во ПУЛЬСАР, 2007. – 136 с.

2.Бігун В. С. Філософія правосуддя: ідея та здійснення : монографія / В. С. Бігун. – К., 2011. – 303 с.

3.Валіцький А. Марксизм і стрибок у царство свободи. Історія комуністичної утопії / Анджей Валіцький; [пер. з польск. Д. Андрухів]. – К. : Всесвіт, 1999. – 509 с.

4.Історія політичної думки : підручник / за заг.ред. Хоми Н.М. [І.В. Алєксєєнко, Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, та ін.]. – Львів: Новий Львів-2000, 2016 р. – 1000 с.

5.Міл Джордж Стюарт. Про свободу: Есе / Джордж Стюарт Міл. – Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. – 463 с.

Тема 6. Ідеократичні теорії держави в російській політико-правовій думці XIX-XX ст. (2 год)

1. С.М. Булгаков

2. В.С. Соловйов

3. Б.М. Чичерін

4. М.О. Бердяєв

5. П.О. Сорокін

6. Євразійська теорія держави (І.О. Ільїн, М.С. Трубецькой, М.М. Алексєєв. Неоєвразійство.

Основні поняття: С.М. Булгаков, легальний марксизм, християнський соціалізм, В.С. Соловйов, держава, теократична держава, ідеал, Б.М. Чичерін, монархізм, влада, М.О. Бердяєв, державний соціалізм, П.О. Сорокін, влада територія, народ, євразійство, ідеократія, М.С. Трубецькой, "симфонічна" єдность, М.М. Алексєєв, «демотична» держава, органічна державність, І.О. Ільїн, російський фашизм, неоєвразійство, Л. Гумільо, пасіонарність, О. Дугін, геополітика

Література:

1.Валіцький А. В полоні консервативної утопії: Структура і видозміни російського слов'янофільства / Анджей Валіцький ; [пер. з польськ. В. Моренець]. – К. : Основи, 1998. – 710 с.

2.Історія політичної думки : підручник / за заг.ред. Хоми Н.М. [І.В. Алєксєєнко, Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, та ін.]. – Львів: Новий Львів-2000, 2016 р. – 1000 с.

3.Тимошенко В. Розвиток теорії держави в політико-правовій думці України та Росії (кінець XIX – початок XX ст..). Монографія. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 358 с.

4.Філософія права / [за редакцією Джоела Фейнберга, Джуліа Коулмена; Пер. з англійської П. Таражук]. – К. : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2007. – 868 с.

5.Фюре Ф. Минуле однієї ілюзії. Нарис про комуністичну ідею у XX столітті / Франсуа Фюре; [пер. з фр.]. – К. : Дух І Літера, 2007. – 810 с.

Тема 7. Основні теорії держава в українські політичній думці XIX-XX століть (2 год).

1.П. Куліш

3.М. Драгоманов

4.М. Грушевський

5.І. Франко

6. Політологічна теорія держави в українській правовій думці XIX-XX ст. (Б.О. Кістяківський, С. Дністрянський , В. Стросольський, О. Ейхельман, С. Шелухін, Р. Лащенко)

Основні поняття: П. Куліш, козацтво, народ, еліта, народництво, громада, земство, федерація, М. Драгоманов, лібералізм, соціалізм, М. Грушевський, конституція, самостійність, поступ, І. Франко, Б.О. Кістяківський, методологічний дуалізм, влада, держава, С. Дністрянський, унія, право, конституція, федерація, В. Стросольський, народ, державність, соціал-демократія, О. Ейхельман, політична нація, державний суверенітет, С. Шелухін, права людини, Р. Лащенко, демократична республіка, децентралізація влади

Література:

1.Берко П. Національна ідея у філософській думці України. Методичний посібник / Павло Берко, Гнат Пітула, Михайло Небелюк. – Дрогобич : Коло, 2003. – 76 с.

2.Вдовичин І.Я Свобода особи в правій українській політичній думці (20–30 рр. XX ст.): монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. – 512 с.

3.Вивід прав України : [зб. документів та матеріалів провід. держ. і політ. діячів України] . – Львів : МП «Слово», 1991. – 126 с.

4.Історія політичної думки України : підручник / за заг. ред. Н.М. Хоми; [І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.] – Львів: Новий Львів-2000, 2017 р. – 632 с.

5.Історія суспільних рухів і політичних партій України (XIX–XX ст.) / [Малик Я. Й., Вол Б. Д., Красівський О. Я., та ін.]. – Львів : Вид. центр ЛДУ, 1998. – 328 с.

6.Історія України та її державності / за наук. ред. Л.Є. Дещинського / Леонтій Євгенович Дещинський. – Львів : Вид-во “Бескид Біг”, 2008. – 443 с.

Тема 8. Перспективний аналіз можливих напрямів розвитку політологічних теорій держави (2 год).

1. Соціально-технологічні зміни на початку XXI ст.
2. Ідея інформаційного суспільства
3. Криза ідеї «держави загального добробуту» і відродження марксизму
4. Лібертаріанство та концепт «світової держави»
5. Консервативна відповідь на цивілізаційні виклики

Основні поняття: хвилі демократизації, транзитологія, постіндустріальне суспільство, інформаційне суспільство, влада, знання, сила, капітал, виховання недієздатності, фази перетворень, кросмодерн, шокова терапія, міграція, лібертаріанство, глобалізація, тоталітаризм, аторитаризм, свобода, право, Україна, історичний досвід, національна свідомість, національна ідея, політична культура, дисиденство, приватизація, Майдан, Революція гідності, війна, консерватизм, націоналізм, релігійний екстремізм, тероризм, гендер

Література:

1.Арон Р. Вступ до історії філософії: Есе про межі історичної об’єктивності / Раймон Арон; [нове видання, переглянуте та анотоване С. Мезюр ; пер. з франц., післямова та примітки О. Йосипенко та С. Йосипенко]. – К. : Укр. Центр духовної культури, 2005. – 578 с.

2.Баберовскі Й. Червоний терор. Історія сталінізму/ Йорг Баберскі ; пер. з нім. – К. : К.І.С. , 2007. – 248 с.

3.Вдовичин І.Я. Правоутворення в умовах глобалізації: теоретико-історична традиція та новації / І.Я. Вдовичин, М.І. Голинська, А.Б. Медвідь. – Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету 2017. – 252 с.

4.Історія політичної думки : підручник / за заг.ред. Хоми Н.М. [І.В. Алєксєєнко, Т.В. Андрущенко, О.В. Бабкіна, та ін.]. – Львів: Новий Львів-2000, 2016 р. – 1000 с.

5.Тоффлер А. Третя хвиля. – Київ: Вид. дім «Всесвіт», 2000. – 480 с.

6.Фюре Ф. Минуле однієї ілюзії. Нарис про комуністичну ідею у XX столітті / Франсуа Фюре; [пер. з фр.]. – К. : Дух І Літера, 2007. – 810 с.

7.Vdovychyn I. Deconstruction of the Welfare State: The Impact of Globalization and Technological Factors I. Vdovychyn, N. Khoma // Revija Za Socijalnu Politiku Zagreb 2020.god. 27, br. 3, str. 269-285.

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин
Тема 1. Основні теорії виникнення держави	6
Тема 2. Теоретичні дослідження мети держави	6
Тема 3. Політологічна інтерпретація релігійних доктрин теорії держави	6
Тема 4. Революції на межі XVIII – XIX століть – історичний досвід і теорія	6
Тема 5. Теорії держави під впливом юридичного позитивізму: держава як суб'єкт права	6
Тема 6. Теорії держави під впливом юридичного позитивізму: держава як юридичні відносини	6
Тема 7. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: органічні та органіцистські теорії держави	6
Тема 8. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: психологічні теорії держави	6
Тема 9. Нормативно-соціологічний напрям в розвитку теорій держави: плюралістичні та моністичні теорії держави	6
Тема 10. Ідеократичні теорії держави в російській політико-правовій думці XIX-XX ст.	6
Тема 11. Євразійська теорія держави	5
Тема 12. Основні теорії держава в українські політичній думці	5
Тема 13. Політологічна теорія держави в українській правовій думці XIX-XX ст.	5
Тема 14. Політологічна теорія держави в українській правій думці XIX-XX ст	5
Тема 15. Перспективний аналіз можливих напрямів розвитку політологічних теорій держави	4
Тема 16. Криза ідеологій та їх відродження	3
	87

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки, групові розрахункові роботи, навчальні спільноти, тьюторство і т.д.), проектно-орієнтоване навчання, дискусії, аналіз літератури та інформаційних баз даних.

На лекційних заняттях використовуються головно: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, репродуктивний, інтерактивний методи тощо. У рамках самостійної роботи застосовуються дослідницькі методи. Творча робота буде обговорюватись і виконуватись в рамках лекцій, семінарів, а також самостійної роботи.

Оцінка знань, умінь і практичних навиків студента з курсу «Політологічні теорії держави» здійснюється за 100-бальною шкалою.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням: практичні/самостійні тощо – 80% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 80); контрольні заміри (модулі) – 20% .

Поточний контроль знань студентів проводять за трьома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студента впродовж семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань/контрольних замірів;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання і розрахункової роботи.

При контролі систематичності й активності роботи студентів оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;
- відвідування й активність на семінарських занять;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Поточний контроль успішності здійснюється за десятибальною шкалою: "10" – відмінно", "8" – добре, "6" – задовільно, "4" – доповнення, "2" – коментарі (участь у дискусії). Реферат, доповідь – 5 балів; есе – 3 бали (дозволено лише по одному реферату, доповіді або есе). Контроль знань за результатами вивчення змістовного модуля оцінюється в 20 балів. Форма модульного контролю – у комбінованій (усній і тестовій) формі в кінці семестру.

9.Розподіл балів, що присвоюється студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується заліком, становить за поточну успішність 80 балів. На модулі студент теж може отримати 20 балів.

Поточний контроль та самостійна робота								Сума	модуль
Змістовий модуль 1								80	20
1	2	3	4	5	6	7	8		

10	10	10	10	10	10	10	10	80	20

1, 2 ... 8 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: ЗВО, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку)

1. Принципи успадкування влади за різних типів монархій
2. Сутнісні характеристики патріархальних та традиційних монархій
3. Ознаки сакральної монархії
4. Особливості деспотичних монархій
5. Станові та станово-представницькі монархії
6. Історичні та політико-системні фактори перетворення абсолютних монархій у монархії конституційного типу
7. Принципи функціонування політичної влади в умовах автократичних монархій
8. Теологічна теорія виникнення держави
9. Патріархальна теорія виникнення держави
10. Теорія виникнення держави економічного матеріалізму (класова)
11. Насильницька теорія виникнення держави
12. Формування раціоналістичних підходів до мети держави
13. Еволюціоністські інтерпретації мети держави
14. Позитивістські та соціальні інтерпретації мети держави
15. Політологічна інтерпретація релігійних доктрин держава (А. Аврелій)
16. Політологічна інтерпретація релігійних доктрин держава (Т. Аквінський)
17. Політологічна інтерпретація релігійних доктрин держава (М. Падуанський)
18. Політологічна інтерпретація релігійних доктрин держава (протестантизм)
19. Політологічна інтерпретація релігійних доктрин держава (іслам)
20. Політологічна теорія держави (Ч. Беккарія)
21. Політологічна теорія держави Д.Остін
22. Політологічна теорія держави (Г. Єллінек)
23. Політологічна теорія держави (Г. Кельзен)
24. Політологічна теорія держави (Р. Ієрінг)
25. Політологічна теорія держави (Дж. Віко)

26. Політологічна теорія держави (Г. Спенсер)
27. Політологічна теорія держави (Е. Ерліх)
28. Політологічна теорія держави (Д.С. Міль)
29. Політологічна теорія держави (Л. Петражицький)
30. Політологічна теорія держави (Л. Гумплович)
31. Політологічна теорія держави (Г. Ласкі)
32. Політологічна теорія держави (анархізм)
33. Політологічна теорія держави (П. Куліш)
34. Політологічна теорія держави (С. Дністрянський)
35. Політологічна теорія держави (Б. Кістяківський)
36. Політологічна теорія держави (В. Старосольський)
37. Політологічна теорія держави (В. Липинський)
38. Політологічна теорія держави (С. Томашівський)
39. Історичні види та сучасні інтерпретації аристократичної форми державного правління
40. Причини утвердження бюрократично-авторитарних форм державного правління
41. Характеристика держав поліцейського типу
42. Історична роль імперій у розвитку цивілізації
43. Церква як інститут світської влади
44. Стрижневий (імперський) етнос та політична еліта імперії: проблема ідентичності
45. Входження нових народів до складу імперії: етно-політичний аспект
46. Теорія та практика віртуальних урядів
47. Теоретико-методологічні засади дослідження сучасної української держави
48. Соціально-історичні умови утвердження патримоніальної теорії походження держави
49. Індивідуально-психологічний напрям державоцентричної парадигми політичної науки
50. Соцієтальна течія державоцентричної парадигми політичної науки
51. Внесок інституційної школи Л.Дюгі та М.Оріу в комплекс плюралістичних теорій держави
52. Соборно-солідаристське розуміння суспільства та патерналістська інтерпретація влади в рамках консервативного лібералізму
53. Месіанство «народів-богоносців» в теократичних теоріях представників християнського вчення
54. Раціонально-критичний аналіз євразійської теорії держави
55. Держава в поглядах «нових лівих»
56. «Нові праві» про роль держави у житті сучасного суспільства
57. «Неоплюралісти» про державну форму організації політичного життя суспільства.
58. Теорія бюрократії М.Вебера. Сучасні підходи в оцінюванні бюрократії.
59. Сутність поняття «механізми державного управління».
60. Бюрократичні деформації механізмів державного управління.
61. Поняття «соціальна сфера», «соціальний розвиток» та механізми державного управління соціальною сферою.
62. Поняття «ефективність держави» та «ефективність механізмів державного управління».

63. Інформаційні війни і національна безпека: сутність, принципи та методи управління.
64. Електронний уряд: сучасний стан, проблеми та перспективи.